

2025 m. liepos 4–7 dienomis Italijos Stia mieste vykusios Europos kalvystės bienalėje „Biennale Europea d’Arte Fabbile“ metu eksponuotos parodos „Lietuva. Šimtas saulų geležinių“ fragmentas

kio pobūdžio renginys pasaulyje, organizuojamas nuo 1976 metų. Tai tarptautinio projekto „Iron Notes“ dalis. Stia miestas priklauso „Ring of the European Cities of Iron Works“ tinklui. Šis renginys yra itin svarbi platforma puoselėjant meninę kalvystę ir keliant šios srities menininkų meistriškumą, plėtojant jų bendradarbiavimą.

„Dalyvavimas Europos kalvystės bienalėje ir lietuviškos geležinės kryždirbystės pristatymas man yra senos svajonės išsipildymas“, – apie dalyvavimą bienalėje kalba kalvių kalvis Virgilijus Mikuckis.

Bienalės uždarymo metu Lietuvos delegacija, dėkodama organizatoriams, XVIII a. koplyčiai, kurioje vyko paroda, padovanojo specialiai šiai erdvei kalvių kalvio V. Mikuckio nukaldintą metalinį kryžių-saulutę su Švč. Mergelės Marijos monograma. Šis gestas tapo simboliniu lietuvių indėliu į vietos kultūrinę erdvę ir įprasmino užmegztą ryšį tarp metalo meną puoselėjančių Lietuvos ir Italijos miestų.

Gabrielės Knyzelytės nuotraukos. Tekstas parengtas pagal VŠĮ „Užvenčio Pegasus“ informaciją

MINIME SUKAKTĮ: prieš 90 metų lietuvių kilmės Feliksas Vaitkus lėktuvu „LITUANICA II“ perskrido Atlantą

Parengė Kazimieras PRUŠINSKIS

Feliksas Vaitkus (1907.06.20–1956.07.25) – Bridžeporte (Čikaga, JAV) gimęs lietuvių kilmės JAV transatlantinis solo ir karo lakūnas, 1935 m. rugsėjo 21–22 d. perdaryta „Lockheed Vega 5b“ (lėktuvu „Lituanica II“) perskridęs Atlanto vandenyną. Nepaisant to, kad jam nepavyko pasiekti visų šio skrydžio planų, nes dėl blogų oro sąlygų turėjo leisti Airijoje, jis tapo šeštuoju pilotu, kuris Atlantą įveikė vienviečiu lėktuvu. F. Vaitkus mirė 1956 m. liepos 25 d. Kohleryje (Viskonsino valstija, JAV).

FELIKSO VAITKAUS ŠEIMA IR SVARBIAUSIOS JO GYVENIMO DATOS

Feliksas Vaitkus gimė 1907 m. birželio 20 d. Bridžeporte (JAV). Jo tėvas buvo 1904–1905 m. į JAV gyventi atvykęs Antanas Vaitkus, kuris gimė 1870 m. lapkričio 29 d. Lukošaičių kaime (Gruzdžių sen., Šiaulių r.). A. Vaitkaus tėvas buvo Jurgis Vaitkus, mama – Veronika Žeronaitė. Prieš išvykdamas į JAV. Vaitkų šeima gyveno Rygoje (Latvija). A. Vaitkus ten dirbo traukinio mašinistu. Čikagoje jis turėjo san-technikos prekių parduotuvę. Mirė 1939 m. birželio 2 d., palaidotas Lietuvos nacionalinėse kapinėse (angl. *Lithuanian National cemetery*) Čikagoje.

F. Vaitkaus mama buvo Konstantino Stankevičiaus ir Marijonos Lesutaitės Stankevičienės dukra Marija Magdalena Stankevičiūtė Vaitkienė (1884–1953), gimusi 1884 m. kovo 18 d. Kaune. Su Antanu Vaitkumi ji susituokė 1899 m. spalio 3d. Žagarėje (Joniškio r.). Mirė 1953 m. sausio 9 d. Santa Monikos mieste (Kalifornijos valstija, JAV). Palaidota šalia vyko amžinojo poilsio vietos Lietuvos nacionalinėse kapinėse Čikagoje.

Marija ir Antanas Vaitkai turėjo 5 vaikus.

1902 m. sausio 1 d. Tukumė (Latvija) gimė Fe-

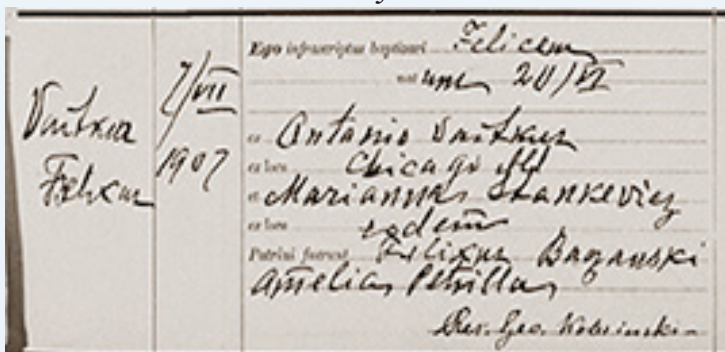
likso Vaitkaus brolis Alfonsas Andrius Vaitkus (*Adolph Andrew Waitkus*, 1902–1985), kuris gyventi į JAV atvyko kartu su tėvais. Jis taip pat buvo lakūnas ir už jį jaunesnį brolių Feliksą išmokė skraidyti. Alfonsas JAV užsiėmė prekyba nekilnojamuoju turtu, buvo Wisconsin Flying Club prezidentas. Gyveno Milvoke, (Viskonsino valstija), vėliau Hiustone (Teksaso valstija.). Mirė 1985 m. liepos 31 d. Teksase (Hariso apygarda, JAV). A. A. Vaitkaus žmona buvo Isabelė Halgrim (1909.11.01–2002.03.27). 1940 m. gyventojų surašymo duomenimis, Alfonsas Andrius ir Izabelė Vaitkai turėjo 2 sūnus – Richardą Edvardą (g. apie 1936) ir Robertą (g. apie 1939 m.). Jie turėjo seserį Marthą Vaitkus.

Feliksos sesuo Antanina (*Antoinette Waitkus*) gimė tėvams jau gyvenant JAV – 1912 m. balandžio 3 d. Čikagoje. 1935 m. rugpjūčio 18 d. čia ji išteko už medicinos mokslų daktaro Johano Russello. 1940 m. surašymo duomenimis turėjo dukterį Marie. Gyveno Long Beach, Kalifornijoje (JAV). Mirė 1998 m. rugsėjo 20 d.

Kitas Felikso Vaitkaus brolis buvo Viljamas Antanas Vaitkus (*William Anton Waitkus*, 1915–1986). Jis gimė 1915 m. kovo 14 d. Čikagoje. Buvo JAV II PK leitenantas. Vincento žmona – Thelma Sralla (gimė 1921 gruodžio 16d., mirė 1998 m. rugpjūčio 28 d.). Jie susituokė 1966 m. vasario 3 d. Džefersone (Teksaso valstija). 1940 m. duomenimis, Vincentas dirbo pardavimų vadybininku. Mirė 1986 m. vasario 22 dieną. Jis kartu su žmona yra palaidotas Sterlingo Vaito kapinių koplyčioje (Hailandsas, Hariso apygarda, Teksasas, JAV) Feliksas dar turėjo brolių Viljamą Antaną (*William Anton Waitkus*), kuris gimė 1915 m. kovo 5 d. Čikagoje. 1966 m. vasario 3 d. jis vedė Thelmą Srallą Waitkus. Mirė 1986 m. vasario 22 Teksase (Harris County, JAV).

Viljamas turėjo brolių dvynių Vincentą. Tikėtina, kad jis mirė kūdikystėje, nes daugiau žinių apie jį nepavyko rasti.

Feliksas Vaitkus mokėsi JAV Lindblumo ir Parkerio

Felikso Vaitkaus (Felix Waitkus) krikšto įrašas 1907 m. Čikagos Šv. Jurgio bažnyčios krikšto metrikų knygoje

Feliksas Vaitkus – lietuvių kilmės JAV lakūnas, 1935 m. rugsėjo 21–22 d. lėktuvu Lituanica II perskridęs Atlanto vandenyną. Nuotrauka iš: <https://bbf.lt/CDQrE> (žr. 2025.09.20)

vidurinėse mokyklose. 1928 m. Čikagos universitetes baigė filosofijos bei verslo administravimo studijas ir tais pačiais metais įstojo į JAV kariuomenę.

1929 m. buvo pasiūstas į Aviacijos mokyklą. Skraidė bombonešiais, naikintuvais, žvalgybiniais lėktuvais.

1930 m. birželio 23 d. baigęs Aviacijos mokyklą, gavo jaunesniojo leitenanto laipsnį ir buvo paskirtas į 1-ąją naikintuvų grupę.

1931 m. baigė Katy (Teksaso valstija) aviacijos mokyklą. Tais pačiais metais, mažinant JAV kariuomenę, F. Vaitkus buvo išleistas į atsargą, dirbo instruktoriumi Aviacijos mokykloje, skraidino keleivius trimotoriu „Ford“ lėktuvu. Turėjo transporto piloto (Nr. 15057) ir aviamechaniko licencijas.

1934 m. gegužės 25 d. Feliksas Vaitkus vedė Marthą Brotz (gimė 1904 m. vasario 8 d., mirė 2004 m. palio 13 d.).

(Nukelta į 14 p.)

Lakūnas F. Vaitkus su JAV lietuviais prie lėktuvo „Lituanica II“. Iš kairės penkta stovi Stella Grininė, septintas – F. Vaitkus, aštunta – Marta Brotz, devintas – Jonas Grinius. Niujorkas, 1934 m. birželio 10 d. Nuotrauka iš: LCVA, P-21827. Fotografas nežinomas

Lakūno F. Vaitkaus sutikimas Kauno aeroklube 1935 m. rugsėjo mėnesį. Nuotrauka iš: LCVA, 0-086156. Fotografas nežinomas

[illegible]

Felikso Vaitkaus tėvo Antano Vaitkaus krikšto metrika 1870 m. Gruzdžių RKB gimimo metrikų knygoje (1868–1879 m)

Marthos tėvai buvo 1876 m. kovo 13d. Austrijoje gimęs Anthon Frank Brotz, kuris mirė 1945m. balandžio 19 d. Sheboygan (Viskonsino valstija, JAV) ir 1881 m. kovo 9 d. Vokietijoje gimusi Francesa Czekala Brotz (mirė 1966 m. spalio 25d. Sheboygane (Viskonsino valstija, JAV)).

F. Vaitkus 1935 m. rugsėjo 21 d. vienmotoriu lėktuvu „Lituanica II“ iš pirmojo Niujorko oro uosto (Floyd Bennett Field aerodromo) pakilo skrydžiui į Lietuvą, tačiau skrydžio metu meteorologinės oro sąlygos buvo sunkios, skrendant per Atlanto vandenyną buvo sunaudoti beveik visi degalai, todėl 1935 m. rugsėjo 22 d., pritrūkus degalų, apledėjęs F. Vaitkaus pilotuojamas lėktuvas nusileido Airijoje, prie Ballinrobe'o miestelio (Konachto provincija). F. Vaitkus tapo šeštuoju pilotu, kuris vienas perskrido Atlantą. Skrydis tęsėsi 21 h 30 min., jo metu lėktuvas nuskrido 5 100 kilometrų.

1935 m. po skrydžio F.Vaitkus lankėsi Lietuvoje. Pirmas miestas, kuriame jį tautiečiai iškilmingai sutiko, buvo Pagėgiai. 1935 m. rudėnį traukinys, kuriuo F. Vaitkus važiojo, 35 minutes stovėjo Pagėgių geležinkelio stotyje. Čia ir vyko F. Vaitkaus sutikimo iškilmės. Vėliau gražus lakūno priėmimas vyko Kaune. Ten F. vaitkus susitiko su Respublikos Prezidentu, Vyriausybės nariais, dalyvavo susitikimuose su karo aviacijos, Lietuvos aeroklubo lakūnais.

visuomenės atstovais, aplankė savo abiejų tėvų gimtąsias vietas.

Grįžęs į JAV, Feliksas studijavo aeronautiką Viskonsino universitete.

Antrojo pasaulinio karo metais nuo 1940 m. lapkričio 25 d. iki 1946 m. balandžio 11 d. jis tarnavo JAV karinėse oro pajėgose, buvo „Boeing“ gamyklos vyriausiasis lakūnas bandytojas, dalyvavo išbandant bombonešius B-17 ir B-29.

1939 m. spalio 29 d. Sheboygan'e gimė Felikso ir Marthos Vaitkų sūnus Filipas (*Phillip*). Jis mirė 1956 m. liepos 25 d. Wiesbadene (Vokietija). Yra palaidotas Brotz šeimos kape (Kohler kapinės, Viskonsino valstija, JAV).

Antrajam savo sūnui Feliksas ir Martha suteikė pirmojo sūnaus – Filipo (*Philip*) vardą. Filipas 1965 m. sausio 16 d. vedė Audrey Ayo. Gyvendami santuokoje jie susilaukė dviejų sūnų: Marko (gimė 1965 m. lapkričio 3 d.) ir Patricko (gimė 1968 m. liepos 26 d.).

1941 m. Feliksui Vaitkui suteiktas kapitono laipsnis, 1943 m. – majoro, 1946 m. – pulkininko leitenanto laipsnis.

1951 m. kilus Korėjos karui, Feliksas vėl buvo pašauktas į karinę tarnybą, priklausė „Norton“ aviacijos bazei Kalifornijos valstijoje (JAV).

1955 m. jis buvo pasiųstas į Vokietiją. Ten, „Lindsei“ aviacijos bazėje, ėjo JAV oro pajėgų Europoje aprūpinimo viršininko pareigas.

1956 m. liepos 26 d. Feliksas Vaitkus staiga mirė nuo širdies smūgio (susirgęs infarktu).

2011 m. Lietuvoje apie F. Vaitkaus skrydį su-

Felikso Vaitkaus ir jo žmonos Marthos Brotz Waitkus amžinojo poilsio vieta Brotz šeimos kape Kohler kapinėse JAV (www.findagrave.com)

2025 m. rugsėjo 19 d. Pagėgiuose vykusių iškilmių, kurių metu atidengta memorialinė lenta (autorius – architektas ir skulptorius Adomas Skiezelgas), skirta 1935 m. Pagėgiuose apsilankiusiam lakūnui Feliksui Vaitkui, akimirkos. Nuotraukos – iš asmeninio Adomo Skiezelgo albumo

kurtas dokumentinis filmas „Solo virš Atlanto“ (režisierė – televizijos laidų vedėja Edita Mildažytė).

SVARBIAUSI FELIKSO VAITKAUS APDOVANOJIMAI

Garbės ženklas „Plieno Sparnai“ (1935.10.11).
Vytauto Didžiojo 3-ojo laipsnio ordinas (1935).
Skautų Svastikos ordinas (1935).

1935 m. F. Vaitkui suteiktas Lietuvos aeroklubo garbės nario vardas.

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. „Feliksas Vaitkus“, *Visuotinė lietuvių enciklopedija*: <https://bbf.lt/CDQrE> (žr. 2025.09.20).
2. „Lituanica II“ skrydis per Atlantą, *Plieno sparnai. Lietuvos aviacijos istorija 1919–1940 m.*: <https://bbf.lt/MyyHN>.
3. „MyHeritage“: <https://www.myheritage.lt/>.